M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref. / Ser. 594

Title: Lakshya Lakshana Sangraha

594

लक्ष्य लक्षण संग्रह ||

Incomplete

Lakshya Lakshana Samgraha : Title

રામચ દીક્ષિત : Author

: Editor

: Year, Vols.

: Publisher

594 Ends Abruptly : Remarks

([illegible])

तद्भिन्नत्वेसतितद्गतभूयोधर्मवत्वंसादृश्यं।३॥

॥ःा॥श्रीगणेशायनमः॥ अमरीकबरीभारभ्रमरीमुखरीकृतं।दूरीकरोतु दुरितंगौरीचरणपंकजं॥१॥
अलंकारेषुबालानामवगाहनसिद्धये।ललितःक्रियतेतेषांलक्ष्यलक्षणसंग्रहः॥२॥ उपमा यत्र
x सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसतिद्वयोः॥हंसीवकृष्णतेकीर्त्तिःस्वर्गंगामवगाहते।३॥वर्ण्योपमानधर्म्मा।
वाचकं इ णामुपमावाचकस्यच।एकद्वित्र्यनुपादानैर्भिन्नालुप्तोपमाष्टधा॥४॥ तडिद्गौरींदुतुल्यास्या
वाद्द इ कर्पूरंतीदृशोर्मम।कांत्यास्मरवधूयंतीदृष्टातन्वीरहोमया॥५॥ यत्त्वयामेलनंतत्रलाभोमे
" यश्चतद्रतेः॥तदेतत्काकतालीयमवितर्कितसंभवं॥६॥उपमानोपमेयत्वंयदेकस्यै
ववस्तुनः॥इंदुरिंदुरिवश्रीमानित्यादौतदनन्वयः॥७॥पर्यायेणद्वयोस्तच्चेदुपमेयोप
मामता॥धर्मोर्थइवपूर्णश्रीरर्थोधर्मइवत्वयि॥८॥प्रतीपमुपमानस्योपमेयत्वप्रकल्प
नं।त्वल्लोचनसमंपद्मंत्वद्वक्त्रसदृशोविधुः॥९॥अन्योपमेयलाभेनवर्ण्यस्यानादरश्चतत् श्रीः

त१ " १

वाचकलुप्ता। धर्मलुप्ता। धर्मवाच
कलुप्ता। वाचकोपमेयलुप्ता।४
उपमानलुप्ता। वाचकोपमानलु
प्ता। धर्मोपमानलुप्ता। धर्मोप
मानलुप्ता॥४॥ शिवशिवासत॥
वाचक१ वादिलुप्ताधर्मलुप्ताधर्म
वाचकलुप्तिका॥ उपमेयवादिलुप्तेति
चतुष्कं प्रथमेक्रमात्॥१॥ लुप्तावाद्युप
मानाभ्यां समासार्थोपिमा भवेत्॥ उ
पमानमात्रलुप्ता उपमेयार्थोपिमा
न वेत्॥२॥ इमेधर्मानुपादाने धर्मवा
द्युपमानकैः॥ लुप्ताधर्मोपिमानाभ्यां
चेदं लुप्तद्वितीयके॥३॥ श्रीः॥

594

२

कामोधिविः स्वर्दुः कालः शत्रुर्निरैहिंसः॥१९॥ एकेन बहुधोल्लेखेप्यसौ विषयभेदतः॥ गु
रुर्वचस्यर्जुनोयं कार्तकीर्त्यां निीष्मः शरासने॥ २०॥ स्यात्स्मृतिभ्रांतिसंदेहैस्तदंकालंकृतित्र
यं। पंकजं पश्यतः कांतामुखं मे गाहते मनः॥२१॥ अयं प्रमत्तमधुपस्त्वन्मुखं वेत्ति पंकजं। पंकजं
वा सुधांशुर्वेत्यस्माकं तु न निर्णयः॥२२॥ शुद्धापह्नुतिरन्यस्यारोपार्थो धर्मनिर्ण्हवः॥ नायं
सुधांशुः किं तर्हि व्योमगंगासरोरुहं॥२३॥ स एव युक्तिपूर्वश्चेदुच्यते हेत्वपह्नुतिः॥ नेंदुस्ति
व्रो न निशर्यर्कः सिंधोरौर्वोयमुत्थितः॥२४॥ अन्यत्र तस्यारोपार्थः पर्यस्तापह्नुतिस्तु सः॥
नायं सुधांशुः किं तर्हि सुधांशुः प्रेयसीमुखं॥२५॥ भ्रांतापह्नुतिरन्यस्य शंकायां भ्रांतिवा
रणे। तापं करोति सोत्कंपं ज्वरः किं न सखि स्मरः॥२६॥ छेकापह्नुतिरन्यस्य शंकायां तथ्य
निह्नवे। प्रजल्पन्मत्पदे लग्नः कांतः किं न हि नूपुरः॥२७॥ कैतवापह्नुतिर्व्यक्तौ व्याजाद्यै

अलगर्वेण ते वक्त्र कांत्या चंद्रोपि तादृशः ॥१०॥ वर्ण्योपमेयलाभेन तथान्यस्याप्यनादरः । कः
क्रौर्यदर्पस्ते मृत्यो त्वत्तुल्याः संति हि स्त्रियः ॥११॥ वर्ण्येनान्यस्योपमाया अनिष्पत्तिवचश्च तत्
सुधापवादो मुग्धाक्षि त्वन्मुखाख्यं न किं जांबुजे ॥१२॥ प्रतीपमुपमानस्य कैमर्थ्यकमिति
मन्यते । दृष्टं चेद्वदनं तस्याः किं पद्मेन किमिंदुना ॥१३॥ विषय्यभेदताद्रूप्यरंजनं विषयस्य यद्
रूपकं तत्त्रिधाधिक्यन्यूनत्वानुभयोक्तिभिः ॥१४॥ अयं तु धूर्जटिः साक्षाद्येन दग्धाः पुरः
क्षणात् ॥ अयमास्ते विना शंभुस्तार्तीयीकं विलोचनं ॥१५॥ शंभुर्विश्वमवत्पद्य स्वीकृत्य समदृ
ष्टितां ॥ अस्या मुखेंदुना लब्धे [redacted] किमिंदुना ॥१६॥ साध्वीयमपरा लक्ष्मीरसुधासागरोदि
ता ॥ अयं कलंकिनश्चंद्रान्मुखचंद्रोतिरिच्यते ॥१७॥ परिणामः क्रियार्थश्चेद्विषयी विषयात्मना ।
प्रसन्नेन दृगब्जेन वीक्षते मदिरेक्षणा ॥१८॥ बहुभिर्बहुधोल्लेखादेकस्योल्लेख इष्यते । स्त्रीभिः श्री ।

नेत्रानंदे ३ २

संबंधातिशयोक्तिः स्यादयोगे योगकल्पनं । सौधाग्राणि पुरस्यास्य स्पृशंति विधुमंडलं ॥३६॥ योगे
प्ययोगः संबंधातिशयोक्तिरितीर्यते । त्वय्यदातरि राजेंद्र स्वर्द्रुमान्नाद्रियामहे ॥३७॥ अक्रमा
तिशयोक्तिः स्यात्सहत्वे हेतुकार्ययोः ॥ आलिंगति समं देव ज्यां शराश्च पराश्च ते ॥३८॥ चप
लातिशयोक्तिस्तु कार्ये हेतुप्रसक्तिजे । यास्यामीत्युदिते तन्व्या वलयोभवदूर्मिका ॥३९॥
अत्यंतातिशयोक्तिस्तु पौर्वापर्यव्यतिक्रमे । अग्रे मानो गतः पश्चादनुनीता प्रियेण सा ॥४०॥
वर्ण्यानामितरेषां वा धर्मैक्यं तुल्ययोगिता ॥ संकुचंति सरोजानि स्वैरिणीवदनानि च ॥४१॥ त्वदंग
मार्दवे दृष्टे कस्य चित्ते न भासते । मालतीशशभृल्लेखाकदलीनां कठोरता ॥४२॥ हिताहिते
वृत्तितुल्यमपरा तुल्ययोगिता । प्रदीयते पराभूतिर्मित्रशात्रवयोस्त्वया ॥४३॥ गुणोत्कृष्टैः समीकृ
त्य वचोन्या तुल्ययोगिता । लोकपालो यमः पाशी श्रीदः शक्रो भवानपि ॥४४॥ वदंति वर्ण्याव
र्ण्यानां धर्मैक्यं दीपकं बुधाः । मदेन भाति कलभः प्रतापेन महीपतिः ॥४५॥ त्रिविधं श्रीः ॥

३

र्निकुतैः पदैः ॥ निर्यातिस्मरनाराचाः कांतादृक्पातकैतवात् ॥२८॥ संभावना स्यादुत्प्रेक्षा
वस्तुहेतुफलात्मना ॥ उक्तानुक्तास्पदाद्यात्र सिद्धासिद्धास्पदे परे ।२९। धूमस्तोमं तमः शंके
कोकीविरहशुष्मणां । लिंपतीव तमोंगानि वर्षतीवांजनं नभः ।३०॥ रक्तौ तवांघ्री मृदुलौ
भुविविक्षेपणात्ध्रुवं । त्वन्मुखाभेच्छया नूनं पद्मैर्वैरायते शशी ॥३१॥ मध्यः किं कुचयो
र्धृत्यै बद्धः कनकदामभिः । प्रायोब्जं त्वत्पदेनैक्यं प्राप्तुं तोयेतपस्यति ।३२। रूपकातिश
योक्तिः स्यान्निगीर्याध्यवसायतः । पश्य नीलोत्पलद्वंद्वान्निःसरंती शिताः शराः ॥३३। यद्यप
ह्नुतिगर्भत्वं सैव सापह्नवा मता त्वत्सूक्तिषु सुधा राजन् भ्रांताः पश्यंति तां विधौ ॥३४॥
भेदकातिशयोक्तिस्तु तस्यैवान्यत्ववर्णनं । अन्यदेवास्य गांभीर्यमन्यद्धैर्यं महीपतेः ॥३५॥